Nro I.

KURYER LITEWSKI

Za dozwoleniem Naywyżſzego Rządu Nayiaśnieyſzego CESARZA Imperatora Całey Rossyi.

Z WILNA 3. PAZDZIERNIKA ROKU 1797. WE WTOREK

z Petersburga 22. Września.

Wiborgskiego Muſzkietyerow regimentu Półkownik *von Toll* podnieſiony do ſtopnia Generał-Maiora, zoſtaie Szefem *Apſzerońſkiego* regimentu muſzkietyerow na mieyscu Generał-Maiora *Korsakow*. Maior *Kosmowſki* z Regimentu Generał Maiora *Dombrowſkiego* otrzymał ſtopień Podpółkownika. Dnia 12 *Imperator Jmość* oświadczyć raczył ukontentowanie ſwoie tak Diwizyom jako też kommenruiącym Brigadami, które dnia tego manewrowały.

Od Generał-Prokurora z Naywyżſzego rozkazu odpowiada ſię byłemu u Króla Jsc. *Polſkiego* Adiutantowi i Podpółkownikowi v. Brikken, nazwanemu Fokowi w ſkardze iego o grabież w czaſie oſtatniego buntu Warſzawſkiego przez Generała Polſkiego Steckiewicza iemu uczynioną, iako też o odebranie od niego Folwarku Jadeyki, oddanego iakoby iemu w dożywotnią poſsesyą: albowiem pokazało ſię z obiaśnienia; że w tym zamieſzaniu naſtały zabor nie przez Gnenerała Steckiewicza, lecz przez różnych buntownikow, żenie iego powrócony zoſtał; Folwark zaś Jadeyki będąc u niego tylko w arędzie do roku 1796. iako należny do Ekonomii Szawelſkiey podarowaniu oney przez zeſzłą *Imperatorową* bywſzemu Generałowi Feltceehneyſtrowi Xciu Zubowowi ieſt oddany.

z Wiednia 15. Września z Gazety Berlińſkiey

Rzecz ieſt niewątpliwa, iż armia w Króleſtwie *Węgierſkim* przez pospolite ruſzenie zgromadzona, opuściła ſwóy oboz pod *Stein am-Anger;* dziś ieſt na kantonach, w *Comitatach* graniczących z *Auſtryą*, *Stiryą i Carniolą*; wſzyſtkim iednak żolnierzom kraiowym, którzy z ochoty własney lub wyżſzego rozkazu broń wzieli na ratunek Oyczyzny, zalecono, azeby na pierwſze ſkinienie do marſzu gotowemi byli. Chociaż ten poſtępek zdaie ſię pokoy oznaczać bliſki, nie uſtaią przecie do tych czas pogłoſki, iż woynę nową mieć będziemy. Lecz od niemałego czasu publiczność iuż przywykła dziś odbierać wiadomości wbrew przeciwne wczorayſzym. Teraz nawet mówią iedni, iż pokoy ieſt podpisany; nie będzie iednak ogłoſzony, aż ſię umowi *Francya z Anglią* o przedugodne warunki, inni utrzymuią po ſtaremu, iż Pełnomocnicy *Francuzcy* są dalekiemi od zasad umòwionych w *Leoben*, od których *Dom Auſtryacki* odſtąpić nie chce.

Zaſzle niedawno odmiany niektòre w Miniſterium *Wiedeńſkim*, są ſkutkiem odmian uczynionych w ogulney adminiſtracyi całego Państwa. Direktoryat uſtanowiony przez ś. p. *Leopolda* 2. ieſt znieſiony; ſkarb osobnemu dozorowi ieſt oddany; Kancelarye *Czeſka i Węgierſka* przywrócone; ſłowem dziś prawie wſzyſtko na tym ieſt ſtopniu, iak był za wiekopomnych rządow *Józefa* 2. Generał *en Chef Buonaparte* przyſzedłſzy nieco do zdrowia, d. 31 t. m. z *Paſseriano* przybył do *Udine*; konferencye zaczęły ſię w domu *Margrabi de Gallo*. Nikt o tym nie wątpi, iż Republikanie *Mantui* odſtąpić nie chcą, podali więc z ſwoiey ſtrony także do ugody *propozycye*, iż *Cesarz Imość* znayduiąc one zgodnemi z honorem i intereſsem Państw ſwoich zezwolił na ziazd nowy. Ubespieczenie granic przeciw naiazdom *Cisalpinow* naywięcey zaſtanawiało uwagę politykow i Generałow *Auſtryackich*. Na radzie woienney, iak głoſzą, wſzyscy na to przyſtali, iż można przyiąć ofiarę Pełnomocnikow *Francuzkich*, którzy brzeg lewy *Adigi* za granicę naznaczyli. Trudna z natury przeprawa, ſtanie ſię nieprzebytą, gdy na upatrzonych mieyscach ſtaną ogromne twierdze, na które koſzt *Cisalpini* łożyć maią.

Armia *Auſtryacka* pod naywyżſzą Kommendą *Arcy-Xięcia Józefa Palatina* nad granicą *Włoſką* rozłożona, według naypewnieyſzych wiadomości ſkłada ſię dziś z 109. batallonow, 68. kompanii Granadyerſkich, i 96. Eſkadronow. Służą w niey: 2. Generałowie Artilleryi, 12. Generał Lieutenantow, i 29. Generał-Majorow. Artillerya rezerwy ma w ſobie 140. ciężkich armat; lewym ſkrzydłem Korpusu głównego kommenderuie Generał *Wallis*, prawym Generał *Hotze*, rezerwą Generał *Terzy*, w *Tirolu* Baronowie *Kerpen i Laudon*. w *Iſtryi* Generał *Kobloszk*, w *Dalmacyi Rukawina*. Do tey liczby woyſk ogromney nie należy pospolite ruszenie *Węgrzynow*. Słowem z krótkiego broni uwieſzenia tak umiano korzyſtać, iż przed woy-

ny zaczęciem *Austryakow* potęga większą niż była.

Zwróciwszy też oko ku *Renowi*, nie można się obwiać, ażeby nas przymusił nieprzyiaciel, iakożkolwiek dotąd szczęśliwy, do przyięcia warunkow pokoiu haniebnego. Podzielił *Arcy-Xże Karol* armią sobie poruczoną na 4. główne wydziały. Pierwszy obozem dziś stoi pod *Danau-esching*; *Xże Furstenberg* liczy tam 13. batalionow, i 36. szwadronow. General *Staray* pod *Ludwigsburg* ma batalionow 19. i 40. szwadronow; General *La Tour* pod *Schwetzingen* 24. bataliony, 45. szwadronow. Czwarty korpus od 30. batalionow i 25. szwadronow rozłożony iest po rozmaitych miastach od *Bazilei do Frankfortu*. Nawyżywienie niezliczonego ludu w całey *Rzeszy Niemieckiey* taka czyni się gotowość, tak wielkie zgromadzaią magazyny, iż wnieść łatwo, że w tym ieszcze roku, przez następuiącą blisko zimę armia nad *Renem* stać będzie. Ażeby zaś żadney nie było trudności w dostarczeniu potrzeb wielorakich żołnierzowi na czas dość długi; *Arcy-Xże Karol* zalecił Cirkułom *Szwabskiemu*, *Frankońskiemu*, i nad *Reńskim* zestać na mieysce umówione Deputowanych od wszystkich stanow, którzyby wcześnie się umówili, co który uczynić powinien, i iak wiele regimentow konnych lub pieszych będzie mógł do siebie przyiąć na leże zimowe; co wszystko bez zwłoki iak nayrychley uskutecznić maią.

z Londinu 12. Września z Gazety Berlińskiey.

Wczora za przybyciem Kuryera z *Dover* wszyscy Ministrowie Gabinetowi zgromadzili się na walną radę, którą do godzin kilku przedłużono. Powodem do niey były nadesłane wiadomosci o zaszłey rewolucyi w *Paryżu*. W krótce się pokaże, komu świat miał przypisać opóźnione pokoiu powszechnego podpisanie, Radom, czyli też Direktoryatowi. Bo ieśli ten pragnął woyny, iak mówiono pospolicie, uyrzemy wnet zerwaną w *Lille* negocyacyą; wzgląd żaden, żadna bołaźń, żaden niedostatek skarbowy, dziś przeszkadzać nie będzie głównym *W. Britańnii* nieprzyiaciołom. Tym czasem powiadaią, iż Ex Direktor *Letourneur* uroczyście zapewnił *Lorda Malmesbury*, że triumf wykonawczey władzy *Francuzkiey* nad Prawodawcami narodu, nie tylko nie wstrzyma podpisania pokoiu, owszem przyśpieszy dzieło pożądane. Czas prawdę naylepiey odkryie.

Prawdę mówiąc lud *Angielski* tego iest zdania, iż ugoda w krótce nastąpi między Mocarstwami woiuiącemi. Dowodem iest iednostayna dziś cena kraiowych papierow, iaka była przed odebraniem tak ważney wiadomości, gdy przedtym ladaiakie pogłoski, częstokroć od lichwiarzow rozsiane, przydawały onym lub uymowały zwykłego szacunku. Nadzieia pokoiu bliskiego nie odbiera przecie Ministrom uwagi na niespodziewane przypadki. Gdybyśmy ieszcze iedną kampanią odprawić byli przymuszonemi. *P. Pitt* ma iuż wygotowany proiekt do zaciągnienia na rzecz skarbową 28. mill. F. S. Nie wystarczą zapewne wszystkim potrzebom; w teraznieyszym roku pomnożyliśmy massę długow kraiowych 42. mill. Z żalem teraz narod uznaie, iż *Thomas Peyne*, zgadł prawdę, gdy przepowiedział *Anglikom* koszt woyny terażnieyszey, dwakroć większy nad ten któryśmy woiuiąc z *Ameryką* podieli.

Stan wnętrzny Królestwa, i morskie siły, zaspokoić powinny troskliwość obywatela dobrego. Skarżono się przed czasem na niedostatek pieniędzy gotowych. Znikła boiaźń, ukazało się ich w cyrkulacyi nad potrzebę; nie spodziewamy się iednak, żeby przed podpisaniem pokoiu bank płacił gotowizną. Na flocie karność przywrócona. Zamieszania *Szkockie* ustały; oddano do sądu winowaycow; lud pełniąc roskazy rządowe zaciąga się do milicyi. W *Irlandyi* pozostałych ieszcze *Defenders* biorą do więzienia. Porty nieprzyiacielskie trzymamy zamknięte. Flotty ich są nieczynne. Nasze krążąc na *Oceanie*, morzu północnym, w obu *Indyach* i na pobrzeżu *Afrykańskim*, światu zdumiałemu znać daią, iż *W Britannia* dotąd niestracila przywłaszczonego pod *Cromwelem* panowania.

Z *New-Yorck* mamy wiadomość, iż w rozmaitych portach *Rzeczypltey Amerykańskiey* śpiesznie budować kazano 20. fregat od 30. do 50. armat, na zasłonę handlu kraiowego. Nim staną do bitwy gotowe, nim wynidą pod żagle, wiele tym czasem okrętow zchwytaią Kapry *Francuzkie*. O iak szczęśliwe Narody, które pod czas pokoiu kwitnącego, myslą o woynie! Lecz i *Wenetowie*, lubo te słowa napisane czytali codziennie na zbroiowniach, pobłądzili iak *Amerykanie*. Głoszą, lecz ta rzecz pewnieyszego doniesienia potrzebuie, iż *Chinczycy* mieszkaiący w *Batawii* bunt przeciw *Hollendrom* podnieśli. Strata stolicy pociągnełaby za sobą upadek nieuchronny pozostałych im osad w *Indyi Wschodniey*.

Za rzecz pewną mamy, iż *Parlament* d. 20. Pazdziernika będzie zwołany. Utrzymuią niektórzy, iż to zależy od negocyacyi w *Lille* rozpoczętych, o których P *Pitt* chce coś pewnego donieść Narodowi. *Lord Bridport* po nieskutecznym krążeniu do *Torbay* powrócił. Admirałowi *Dunkan* ieszcze dwa liniowe okręty w posiłku posłano, chociaż pewnie wiemy, iż flotta *Hollenderska* z *Texel* tego roku nie wypłynie. *Lord S. Vincent* odsyła do *Portsmouth* 4. statki zdobyte na *Hiszpanach* pewien, iż *Massaredo* zmnieyszoney flotty nawet attakować nie zechce. Na mieyscu walecznego *Nelsona* Admirał *Orde* flagę wywiesił z okrętu *Królewna* od armat 98. Admirał *Rainier* w Marcu z wysp *Moluckich* powrócił do *Madras*. General *Abercromby* złożył kommendę woysk na wyspie *Caylon* stoiącycli.

z Paryża 11. Września z Gazety Leydeńskiey.

Długośmy nie wiedzieli, co sądzić o Generale *en Chef Moreau* kommenderuiącym armią *Renu i Mozelli*, ścisła przyiaźń łączyła

go z Generałem *Pichegru*, którego był ucz-niem, pomocnikiem dzieł trudnych, następcą i naśladowcą. Rozumiano, głoszono nawet, iż ſtraci kommendę. Znayduie ſię dziś w *Pary-żu* przywołany od Direktoryatu dla wytłu-maczenia liſtu, który 5. Września pisał, w ſam dzień rewolucyi, z *Strasburga* do Dire-ktora *Barthelemy*, w następuiącey osnowie: „ Pamiętaſz Obywatelu Direktorze, iż będąc „ raz oſtatni w *Bazilei* namieniłem o zchwy-„ taniu poiazdu Generała *Klinglin*, w którym „ bliſko 300. liſtow znaleziono. Wiele mię-„ dzy temi było mniey znaczących; więcey „ ieſt cyframi pisanych, nad których wyczy-„ taniem pracuiemy, co wiele nam czasu za-„ biera. Na żadnym nikt własnego nazwiſka „ nie położył, przetoż trudno ieſt dociec. któ-„ rzy przecie Republikanie *Francuzcy* korre-„ spondowali z Generałem *Klinglin*. P. *Wick-„ ham* Poſłem *Angielſkim* w *Szwaycarach* Xią-*żętami* de *Condé* i *d' Enghien*.

„ Poſtanowiłem był nie rozgłaſzać tey „ korrespondencyi; zdało mi ſię, iż za podpi-„ saniem ſpodziewanego wprędce pokoiu, Rplta „ żadnemu ztąd niebespieczeńſtwu podlegać „ nie może. Wſtrzymywała mnie ieſzcze ta „ uwaga, iż przeiętym pismem kilka ledwie „ osob o zbrodnię przekonać można, ponie-„ waż nikt wyraźnie wymieniony nie ieſt. „ Lecz dziś widząc na czele fakcyi niſzczą-„ cey Oyczyznę człowieka, w którym narod „ cały nieokresloną ufność położ l; co dziś „ na wysokim będąc ſtopniu, do wyżſzego „ miał bydź powołany za powrótem na tron „ *Pretendenta*; poſtanowiłem przeſtrzedz cie-„ bie Obywatelu, ażebyś nie dał ſię więcey „ łudzić zmyslonym iego patriotyzmem, sle-„ dził czynności, niſzczył zamyſły do wy-„ wrócenia Rpltey dążące, ponieważ innego „ celu mieć nie mogły prócz odnowienia woy-„ ny domowey.

„ Wyznam rzetelnie obywatelu Direkto-„ rze, iż nieſkończenie boleię nad konieczno-„ ścią wyiawienia tey zdrady. Przyznaſz mi „ ſłuszność, gdy powiem, iż człowiek któ-„ rego mam oſkarżyć, był moim przyiacie-„ lem; i chociażbym żył lata nieſkończone, „ przyiaźń ta zawſze byłaby mi naymilſzą, „ gdybym ſię nie przekonał, że iuż związki „ żadne między nami zachodzić nie powin-„ ny. Mówię zaś o Reprezentancie ludu *Pi-„ chegru*. Przecie nie odſtąpiła go zwykła ro-„ ſtropność, nic sam nie pisał, ſłówne czynił „ umowy z temi, którym korrespondencyą „ powierzono, ci nieprzyiaciołom donoſili o „ proiektach iego, ci odpowiedź komu nale-„ żało dawali. Sam Generał ukryty ieſt za-„ wſze pod wielorakim imieniem, nayczę-„ ściey zwano go *Baptiſte*. Chef Brigady *Ba-„ douville*, mąż do wodza ſwoiego przywią-„ zany, przezwał ſię *Coco*, i powinność goń-„ ca pełnił ochoczo. Częſto go widzieć mu-„ ſiałeś mieſzkaiąc w *Bazilei*.

„ Spiſkowi robotę zacząć mieli na po-„ czątku kampanii roku 4. Rzeplitey, ſpo-„ dziewaiąc ſię iż *Buonaparte* we *Włoszech*, „ ia w *Niemczach* pobity będę: na ów czas „ waleczna armia *Renu i Mozelli* przegraną „ zniechęcona, namówiona do buntu, głośno „ żądać miała, ażeby iey wrócono wodza u-„ lubionego, który złożoną dobrowolnie wła-„ dzę z rąk mnie wydarłszy, nową przeciw „ Oyczyźnie miał zacząć kampanią, ſtosuiąc „ ſię do zagranicznych inſtrukcyi. Nie wię-„ cey iak 900. Luis-dorow przyſłano mu na „ drogę do *Paryża*; gdy ſię z obozu naszego „ oddalał, żałowany, niosąc miłość żołnierza „ i ſzacunek powszechny. Widzisz teraz O-„ bywatelu, dla czego nie chciał Poſłować do „ *Stockholmu*. Familia *Lajolais* wpływała, „ zdami ſię, do tey intrygi.

„ Gdybym nie miał nieokreślonego za-„ ufania w cnocie twoiey, roſtropności, i „ patriotyzmie, niebyś o tym ſpiſku odemnie „ nie wiedział. Dowody onego ſą iaśnieysze „ nad ſłońce; wątpię iednak, ażeby doſtate-„ czne były do przekonania ſądowego. Racz „ mnie oświecić Obywatelu, iak mam poſtą-„ pić w dziele tak niemiłym. Znasz dobrze „ moy charakter; wiesz zatym co mię kosztu-„ ie oſkarżenie ſzanownego, tak niedawno! „ przyiaciela. Gdyby tu nie ſzło o zbawienie „ Oyczyzny; gdybym tylko ſam ieden od „ zdraycow miał ginąć nigdybym ich nie ob-„ winił. O całey taiemnicy 5. Officyerowie „ wiedzą w obozie, ia, *Desaix Reignier*, moy „ Adiutant, i officyer biegły w wyczytaniu „ pism taiemnych: Przyimiy Obywatelu ten „ dowod wyſokiego ſzacunku i ſtatecznego „ przywiązania.

Moreau.

Powiadaią iż ieden z pozoſtałych na u-rzędzie Direktorow, dwiema godzinami przed rewolucyą oſtrzegł Kollegow nieszczęśliwych o bliſkim niebespieczeńſtwie. *Barthelemy* na zdrowiu ſłaby nie mógł z pozwolonego czasu korzyſtać. *Carnot* umknął, i dotąd niewia-domo gdzie ſię schronił, chociaż rząd nie o-ſzczędza pracy i nakładow na wyśledzenie ie-go. Na mieysce wygnańca obrany zoſtał Mi-niſter wnętrznych intereſsow *Neufchateau*. Na wczorayszym poſiedzeniu Rady 500, która iuż na dawne mieysce z *Odeon* powróciła? „ Re-„ prezentanci, rzekł Generał *Jourdan*, zba-„ wiliście Rzeplitę; lecz nie tu koniec. Nie-„ przyiaciele Oyczyzny ſtarać ſię zapewne „ będą ażeby przed obliczem świata oczer-„ nili dzień ów pamiętny, w którym *Roializm „ i Anarchia* potłumione zoſtały. Będą wma-„ wiać ludowi na Prowincyach, że wolność „ ieſt zgubiona, że poczynione odmiany ſta-„ ły ſię przeciw ogulnemu życzeniu Prawo-„ dawcow, że nie ieſteście w obradach wa-„ ſzych niepodległemi. Piszcie więc odezwę „ do narodu; ta okaże w iakim ſtanie dziś ie-„ ſteście, zbrodnię ſpiſkowych i iey ukaranie„ Przyięto wniosek iednomyślnie, *Europa* ie-dnak pamiętać będzie, że w podobnych dzi-ſieyszemu zdarzeniach. *Ludwik* 16. *Konwen-cya*, &c. nie raz czynili oświadczenia, iż są zupełnie wolnemi; czemu iednak nikt wie-rzyć nie chciał.

Miniſter wnętrznych intereſsow ſurowie zalecił Adminiſtratorom Departamentow, za-

pobiegać nayusilniey, pod odpowiedzią z Osob i maiątku, ażeby rozproszeni Prawodawcy nie zgromadzili się gdziekolwiek, i niedwoili narodu. Roku albowiem 1795 sławny *L'Abbé Sieyés*, widząc iż *Jakobini* często w *Paryżu* powstaiąc na Konwencyą, mogli naostatek onę rozwiązać, (iakoż raz ieden iuż w niey mocą panowali) prawo napisał, mocą którego wierni Rzeplitey Reprezentanci powinni byli ziechać się do miasta upatrzonego, i roskazy wydawać do całego narodu. Odłączone zaś od wszystkich armii Republikantskie kolumny, za pierwszym hasłem ruszać miały na *Paryż*, i do posłuszeństwa buntownikow orężem przymuszać. Dziś właśnie zdarzył się przypadek prawem przewidziany. Kilkadziesiąt Reprezentantow poszło na wygnanie, uciekło kilkadziesiąt, ieszcze więcey iest takich, ktorych elekcyą znikczemniono, tak iż ogułem w Radach ubyło 220. osob: lecz któż dziś prawo zechce wykonać, gdy armie stoią nieporuszone przy Władzy wykonawczey?

Obywatele *Treilhard i Bonnier* naznaczeni są Pełnomocnikami do negocyacyi w *Lille* rozpoczętych, na mievsce ex Direktora *Letourneur* ktory iest odwołany. Mówią, iż do zmyslonego czy prawdziwego spisku należał; miał do niego wchodzić General *Clarke* przyiaciel *Carnota*; temu iednak wierzyć trudno; widział *Clarke* u Generała *en Chef* armii *Włoskiey* papiery z *Triestu* przywiezione, miał więc czas przeyścia za granicę, gdyby się do zdrady poczuwał. 12. tys: nowego woyska wkroczyło do Stolicy za poprzedzaiącym Rady pozwoleniem; krótko tu zabawiwszy wyciągną do Prowincyi, gdzie lękamy się nowych rozruchow. Administratorowie Departamentow niektórych zaniesli uroczystą protestacyą przeciw zdarzeniom zaszłym u nas d. 5. nasladuiąc Obywatelow miasta *Lion*, którzy pod d. 31. maia r. 1793. głośno wołali do Narodu, iż Konwencya wolność straciła.

Na wniesienie Reprezentantow niektórych. Rada 500. uwolnić z aresztu kazała kilkunastu Prawodawcow, międzv innemi *Thibeaudeau, Dupont de Nemours, Normand, Doulcet*, &c. *Anarchiści* rozumieiąc, iż dla nich Direktoryat walczył i zwyciężał, iuż triumfować głośno zaczynali. Pisarze dziennikow śmieli głos podnieść przeciw Sędziom, którzy *Gracchusa Baboeuf* i iemu podobnych wielu *Jakobinow* na śmierć skazali. Znaiąc Direktoryat, iak *terrorizm* obmierzły iest światu, *Francuzom* naybardziey, którzy go dobrze znaią, drukarza i Autora w więzieniu zamknąć kazał. W *Lionie* d. 4. General kommenderuiący, iak powiadaią *Massena*, nagle ze *Włoch* przybiegłszy na czele wydziału woyskowego aresztował bez odporu i krwi rozlania 1500 Emigrantow, między ktoremi znayduie się kawaler de *Precy* obrońca niegdyś tego miasta przeciw armii *Jakobińskiey*. Toż same *Joubert* uczynił w *Marselli*.

Jesliby do zerwania pokoiu z *Cesarzem Jścią* przyiść miało, Direktoryat postanowił woynę silniey niż przedtym popierać. Na ten koniec armie nasze 150. tys: ludu pomnożone bydź muszą, iak tylko żołnierze za pozwoleniem w domach bawiący i zbiegowie powrócą pod chorągwie. Reprezentantow na deportacyą skazanych General *Dutertre* pod mocną strażą do *Rochefort* poprowadził zkąd do *Gwianny* będą przewiezieni. Toż samo mieysce wygnania przeznaczone iest zchwytanym Emigrantom, i tym którzyby w dniach 15. z granic Rpltey nie ustąpili. Pełnomocnik *Maret* z *Lille* iest odwołany; nie uszedł klęski powszechney Sekretarz poselstwa *Colchen*, ktorego następcą iest *Derché*. Powszechne iest zdanie, iż Direktoryat zrywać negocyacyi w *Lille i Udine* nie mysli; lecz w dniach naywięcey 15 chce wiedzieć, woynę czy pokoy obiorą nieprzyiaciele. Jakoż tylekroć rozpoczęte, zawieszone zrywane, przewlokłe traktaty, świat gorszą i próżne są, iesli tak ułożono w gabinetach, ażeby nigdy końca nie miały. Z tak długiey niepewności, siebie, *Francyą i Europę* wyprowadzić postanowił Direktoryat.

z Bruxelli 13. Września z Gazety Leydeńskiey.

Odmiany zaszłe niedawno w *Paryżu* zastanawiaią uwagę *Belgow* podbitych. Czegoż lud ma się spodziewać, gdy Reprezentantow iego żołnierz rozgromił? Z naszych wprawdzie żaden na *Deportacyą* do *Madagascar*, brzegow *Afrykańskich*, lub *Guiany* skazanym nie był; lecz zniewaga iednym Departamentom wyrządzona, wszystkich dotyka; zaręczone Konstitucyą bespieczeństwo osob Prawodawcow zgwałcone iest. Co przecie Direktorow zniewoliło do postępku tak śmiałego? Do tych czas nie wytłumaczyli się nayiaśniey; zarzucaią zbrodnie i spiski do wywrócenia Rzeplitey dążące, mężom wsławionym, ktorzy do iey założenia radą i męstwem przyłożyli się naywięcey, chlubne dla narodu z postronnemi pisali przymierza; obyczaie i religią chcieli współziomkom przywrócić. Daymy że przewinili. Po cóż tak niezwykły pospiech, równaiący się prawie gwałtom *Jakobińskim*; czemuż oskarżonym nie dozwolono słów przynaymniey kilka na obronę powiedzieć? *Robertspierre* tego nie bronił nikomu.

Wszystkie te uwagi mówią za nieszczęśliwemi wygnańcami. Lud ich żałuie; bronić nie śmie. Dawno iuż powiedziano: biada nieprzyiaciołom władzy wykonawczey, bo tych żołnierz ma za nieprzyiacioł Rzeplitey i Konstytucyi r. 3. Zeszli z wielkiego teatru; prawom ustanowionym i porządney sprawiedliwości ranę zadano niezgoioną. Potępiali bez sądu *Jakobini*; potępia Direktoryat; na tym się nie skończy; przyidzie czas, w którym żałować będziemy pośpiechu mniey potrzebnego. Bo iakaż siła wydrzeć mogła sądowemu przekonaniu winowaycow, gdy General *Augereau Paryż* cały trzymał w boiaźni. Tym czasem triumfuie, iakośmy przewidzieli Direktoryat. Imieniem iego Minister sprawiedliwości *Neufchateau* pisał do Administratorow naszych, pytaiąc się co uczynili na zapobieżenie mordowaniu Patriotow, triumfowi Roialistow; ażeby z odpowiedzi mógł osądzić, iak też Administracya zadość czyni powołaniu swoiemu.

Nro 1.

DODATEK
DO
KURYERA LITEWSKIEGO

Z WILNA 3. PAZDZIERNIKA ROKU 1797. WE WTOREK

Dokończenie z Bruxelli.

Ta ftosuiąc fię do groźnych rofkazow, wydała odezwę następuiącą. *Obywatele* „ Minifter wnętrznych interefsow nam oświadczył, iż wfzyscy woyfkowi i ciwilni urzędnicy odpowiadać osobiście maią za „ wszelkie zabóyftwa i przewrócenie porządku publicznego. W kraiu naszym panowała do tych czas zupełna fpokoyność. „ W cnocie i gorliwości waszey mamy nadzieię, iż nic prawom przeciwnego czynić nie „ zechcecie. Karać zaś mufiemy furowo nie„ pofłusznych wyższym rofkazom „ Papiery przefłane z *Paryża* po wfzyftkich ulicach i domach są rozrzucone. Stara fię wmówić lud w Direktoryat, iż odmiany zaszłe były koniecznemi. Lecz *Belgowie* tego nie poymuią, nie znayduiąc ani zeznania obwinionych dobrowolnego, ani świadectw niepodeyrzanych, ani pism własnoręcznych, na dowod iż chcieli Tron podnieść obalony.

Między innemi rofkazuie Direktoryat naszemu Duchowieńftwu, ażeby ftosuiąc fię do praw dawnieyszych, nikt nie śmiał nosić fukni Kanowi fwoiemu właściwey, wyiąwszy w Kościele pod czas nabożeńftwa. Wfzyscy zaś w przeciągu 24. godzin wykonać powinni przyfięgę uroczyftą, iako nienawidzieć będą *Roializm i Anarchią*. Wiadomo ieft iż po wtargnieniu armii Republikańfkiey do naszych Prowincyi, wielu znacznieyszych Obywatelow ufunęło fię za granice. Wfzyftkich na regeftrze Emigrantow umieszczono. W tym roku mianowicie po odnowieniu Rad narodowych, gdy iuż *Belgowie* Reprezentantow fwoich mieć zaczeli, i prerogatyw fłużących *Francuzom* używać, na odgłos rządu od przeszłych fprawiedliwszego, wielu do własności powróciło. Zalecił Direktoryat, wfzyftkim uftąpić z kraiu w czasie naykrótszym, co też po większey części przyszło do fkutku.

z Hagi 16. *Września z Gazety Leydeńfkiey*

Zgromadzenie Prawodawcze po zaszłey rewolucyi w *Paryżu*, rofkazało Pofłowi fwoiemu, ażeby winszował Direktorom odniefionego zwycięftwa nad *Roializmem i Anarchią*. iakby między tak dalekiemi od fiebie ftronami mógł bydź związek naymnieyszy, Generał *en Chef Hoche* doniofł rządowi naszemu, iż na granicach Rzeplitey zgromadzaią fię ludzie dawniey z *Osnabruck* oddaleni, Emigranci *Francuzcy*, &c. przeciw których zamysłom fzkodliwym przyzwoite środki będą przedfięwzięte, Woyfko *Batawow* opuściwszy okręta, na których ftało tak długo i tak niepozytecznie, wróciło fię do Prowincyi. 4. Bataliony poszły do *Frizyi*, tyleż do *Over-Yfsel*, resztę poftawiono w *Hollandyi* Północney. Statkom przewozowym w porcie *Texel* zoftać kazano. Na poprawienie odrzuconey większością głosow Konftytucyi, wyznaczono 21 Reprezentantow, między któremi przodkować będzie Obywatel *Ploas*. Spodziewamy fię, iż rzeczy teraz póydą nierównie prędzey. Ludzie kochaiący porządek i fpokoyność, upadaią dziś na umysłach. Przeciwnie zaś, tak zwanym *Jakobinom* naszym przydało śmiałości zwycięftwo przez Direktoryat odniefione w *Paryżu*, Rzeplita *Cisalpińfka* doniofła zgromadzeniu Prawodawczemu o fwoiey *exiftencyi*.

z Strasburga 12. *Września z Gazety Berlińfkiey.*

Adminiftracya *Niższego Renu* wydała temi dniami godne uwagi rozrządzenia w zbiegu okoliczności nowo zdarzonych. Dla utrzymania porządku i bespieczeńftwa publicznego, ma bydź ułożony regeftr Obywatelow osiadłych w całym Departamencie, iako też cudzoziemcow dawniey lub nowo przybyłych. Nikt z *Cantonu* fwego wyiechać nie może bez pasportu. Cudzoziemcy rodem z tych kraiow, z któremi *Rzeplita* ma woynę, osiadli u nas od r. 1792 maią bydź wysłani za granicę; równemu losowi podpadną obywatele kraiow obojętnych, ieśli od Posłow rezyduiących w *Paryżu* lub *Francuzkich* Miniftrow, zaświadczenia mieć nie będą. Odtąd zaś żaden cudzoziemiec z kraiow *Niemieckich* inaczey do *Francyi* wiechać nie może, iak przez *Kehl do Strasburga*. Emigranci, którzy przeciw prawu powrócili do Oyczyzny, po upłynionym do uftąpienia czasie, będą aresztowani. Wfzyftkim zaś obywatelom kokardę troykolorową nosić kazano.

Dnia wczorayszego biegł tędy Kuryer z *Wiednia do Paryża*. Osoba wiary godna twierdzi, iż słyszała od niego o podpisaniu traktatu oftatecznego w *Udine* d. 1. Września: Lifty dziś odebrane z *Bazylei* potwierdzaią tę wiadomość, przydaiąc iż *Mantua* do *Cisalpi-*

now należeć będzie, którzy w zamianę obowiązali się wypłacić znaczne summy *Cesarzowi* na wystawienie twierdz ogromnych nad pobrzeżem *Adigi*, mianowicie zaś w *Weronie*. D. 10 Generał *en Chef Moreau* kazał ogłosić następującą odezwę do armii *Renu i Mozelli* z główney kwatery *Strasburga*.

„ Odebrałem *proklamacyą* Direktoryatu „ wykonawczego, w którey donosi całemu „ narodowi, iż Reprezentant *Pichegru* stał się „ niegodnym tego zaufania i szacunku, którym go Rzeplita, mianowicie zaś armie długo zaszczycały. Dowiedziałem się oraz, iż „ wielu żołnierzy powątpiewa o tey prawdzie, „ z byt wielką maiąc opinią o patriotyzmie „ Wodza niegdy swoiego, któremu tylekroć „ do zwycięstwa pomagali. Winienem armii „ i Oyczyźnie, dać głośne prawdzie świadectwo. Prawda iest, mówię z żalem, iż „ *Pichegru* zawiodł wszystkich nas nadzieie; „ doniosłem iednemu z Direktorow, iż mam „ w ręku korrespondencyą z *Xiem de Condé*, „ i agentami *Pretendenta*, która mi wątpić „ nawet nie pozwala o zdradzie knowaney na „ zgubę Oyczyzny. Wzywa mnie dziś do „ *Paryża* Direktoryat, chcąc zupełną powziąć „ wiadomość o całey korrespondencyi. Bądźcież więc spokoyni żołnierze; nie lękaycie „ się żadnych w kraiu rozruchow. Rząd usuwaiąc Roialistow utrzyma Republikańską „ r. 3. Konstytucyą Którey całym życiem „ bronić przysięgliście. „ W kilka potym godzin udał się w drogę *Moreau*; naystarszy Generał Diwizyi obioł do czasu kommendę. Przed wyiazdem kilka osob podeyrzanych kazał aresztować.

z *Gratz* 16. *Września* z *Gazety Krakowskiey*.

Każda wiadomość z *Udine* iest zapewne miłą powszechności, chociaż nie wszystkie są pewne i wielkiey wagi. Ztamtąd dziś *Europa* wziąć ma słodkie hasło pokoiu. Rzecz iest pewna, że za przybyciem Generała *Buonaparte* negocyacye idą tam bardzo pomyślnie. Musi bydź koniec ich bliski; ponieważ wczora wieczorem przebiegł przez miasto nasze Generał-Maior *Merfeld* zmierzaiąc ku *Wiedniowi*; za nim poiechało 2. kuryerow i dwie sztafety. Poseł *Ottomańskiey Porty* d. 12. miał pierwszą audiencyą u *Cesarza Jmci*. Tegoż dnia *Cesarzowa Imość* 23 naydystyngwowańsze Damy orderem Krzyża gwieździstego zaszczycić raczyła. Hrabia *Cobenzl* odebrać miał naostatek zalecenie iachania do *Udine* z Kancellaryą.

z *Colonii* 12. *Września* z *Gazety Courier du Bas-Rhin*.

Generał diwizyi *Tilly*, który tu przybył niedawno, ma obiąć kommendę nad znacznym wielka wydziałem, do którego należy kilka regimentow piechoty, kawaleryi, z lekką artylleryą; wszystkie formuiąc się w kolumny ruszaią z dawnych stanowisk ku granicom *Francuzkim*. *Jakobini* w kraiu naszym rozmnożeni, iak łatwo można było przewidzieć, dokonali zuchwałe zamysły. Temi dniami po rozmaitych miastach wszczepiono *drzewo wolności*, wolność i niepodległość *Rzpltey Cisreńskiey* okrzykniono, ustanowiono tymczasowy Direktoryat, i 60. tys: gwardyi narodowey uzbraiać iak nayrychley kazano. Klubow coraz więcey przybywa. Generał *Hatry* z insze mi kommendantami wszystkie przyimuią pod swoią opiekę.

z *Frankfortu* 12 *Września*.

Generał *en Chef Hoche* bawiący w mieście naszym od dni kilku z Generałem artylleryi *Debelle*, dziś nagle do armii swoiey wyiechał, odebrawszy kilko wprzód godzinami ważną i dawno iuż spodziewaną wiadomość, iż w *Colonii*, *Trewirze*, *Bonn*, *Coblence Aix-la-Chapelle* i wielu innych miastach znaczniey-szych kraiu między *Renem i Mozą* leżącego, wybuchnęła insurrekcya. Wierzyć nie chcemy, żeby powszechną była; lud zwyczaynie do takiey odmiany rządu zwykł mało należeć, ucisk nieznośny od *Francuzow*, namowy kraiowych *Jakobinow* obiecuiących ulgę ciężaru, zamieszanie sprawiły nowe, którego koniec trudno przewidzieć. Już biegał odgłos bliskiego pokoiu; lękać się dziś wypada, aż by ta okoliczność wielkich odmian nie stała się przyczyną w negocyacyach między *Austryą*, *Francyą i W. Brytanią*. Powiadaią, iż *Arcy Xże Karol* powróci wkrótce do *Schwetzingen* armie zaś manewruiące teraz pod *Ludwigsburg i Donaueschingen* odebrały rozkaz wystąpić z obozow i zbliżać się ku *Renowi*. Twierdzę *Monheim* zalecono w żywność opatrzyć na 6. miesięcy.

z *Wenecyi* 2. *Września* z *Gazety Berlińskiey*.

Obywatel *Dandolo* którego tymczasowa *municipalność* niedawno wysłała do Generała *en Chef*, na ostatniey sessyi zdał sprawę poselstwa swoiego. Przyiaciel go naymiley *Buonaparte*, zboże z *Padwy* sprowadzić dozwolił, i 5. okrętow liniow. które z umowy dać *Francuzom* winniśmy, w połowie osadzić armatami żelaznemi, tak dalece z spiżowych arsenał *Wenecki* wypróżniono. Przyrzekł nadto darować 3. tys: strzelby dla gwardyi narodowey. Mówią, iż nowa z *Toulonu* eskadra po chwili ukaże się na morzu *Adriatyckim* gdzie wielką ma wyprawę przedsięwziąć. Tam do niey przyłączą się pozostałe statki w porcie naszym tam na iey przybycie czeka flotta *Francuzko-Wenecka* w *Corfou* stoiąca, i z 24. okrętow woiennych dziś złożona. Niektóre armii *Włoskiey* diwizye odebrać miały roskaz wkr czenia do Prowincyi południowo-*Francuzkich*; gdzie lękaią się buntu wielkiego (mowa tu iest podobno o Generałach *Joubert i Massena* którzy według doniesień *Paryskich* weszli do *Lionu i Marsselli*.)

z *Mediolanu* 5. *Września* z *Gazety Berlińskiey*.

Wiadomości nadesłane z *Udine* pokoy nam bliski zwiastuią, względem przyszłych onego warunkow, równa co przedtym wątpliwość. Każdy układa, kartuie i godzi wzaiemne Mocarstw pretensye, według upodobania. To pewna, iż sami o nich wiedzą pełnomocni Ministrowie. *Cisalpinom* po tylu kontribucyach rekwizycyach, &c. płacić kazano ieszcze 8. millionow na utrzymanie armii przyiacielskiey. Część większa ciężaru nowego znaydzie na Duchowieństwo i bogatszych kapitalistow,